

Vychází 1., 10., 20.
každého měsíce o 10.
hodině. Expedicí se
nachází u Roberta
Veita v Nových ale-
jích č. 116.

DALIBOR.

Předplácí se: čtvrtl.
1 zl., půll. 2 zl.,
celor. 4 zl. rak. č.
S poštou: čtvrtl. 1 zl.
15 k., půll. 2 zl. 30 k.,
cel. 4 zl. 60 k. r. č.

Hudební časopis s měsíční notovou přílohou.

Odpovědný redaktor:

Emanuel Meliš.

Nakladatel:

Robert Veit.

● kostelní hudbě v Praze.

Dopis z venkova.

Úvod. — Hudba kostelní u sv. Vojtěcha — v chrámě Týnském — v kostele Emauzském — v chrámě u sv. Trojice — v chrámě u křižovníků — u sv. Petra — u sv. Jindřicha — u sv. Štěpána.

Již mnohokrát jsme v rozličných listech četli o venkovské kostelní hudbě, kdežto obyčejně všelikých výsměšků a úštěpků se jí za podíl dostává; i nechceme popírat, že místem v skutku velmi bídná hudba v kostelích se provozuje; nic však méně, na některých místech se zase naproti tomu velmi dokonalá a zdařilá hudba pěstuje, tak že věru by se měl někdy při popisování hudby na venkově ohled bráti, a ne k vůli mnohým všech ředitelů kůru za nepořádné a neschopné považovati, vždyť i ve velkých městech, ba i v samé Praze jest koukol mezi pšenicí. A přede jest Praha střediskem největších umělců, kde se každý i méně schopný poučiti a zdokonaliti může, jsa u samého pramene. Na venkově však, kdež mnohý učitel skoro nikam nepřijde, aniž může přijíti, kdeby pořádnou hudbu slyšel, a proto si myslí, byť i bídnou hudbu provozoval, žeť dosti dobrá; a tudy se ani nepřičiní hudbu zlepšiti.

Pravili jsme na hoře, že i v Praze hudba všudy není, jak by býti měla, a pravili jsme to z přesvědčení, jež tuto v krátce popíšeme:

Bylť jsme s mým kolegou před léty v Praze ve varhanické škole, byloť to ještě za času, když byl učitelem na tomž ústavu p. R. Führer. I již tenkrát jsme spolu, t. j. s mým krajanem navštěvovali chrámy Páně, bychom poslechli hudby a poučili se pro své budoucí povolání. A v skutku mohu říci, že nám to velmi prospělo; neboť jsme se naučili znáti lepší hudební skladby pro kostel, načež jsme, navrátivše se z Prahy, naše staré a mizerné mšičky odstranili, a nové dokonalé si zaopatřili; i můžeme beze vsí chlouby říci, že by se na mnohých Pražských kůrech za naši hudbu hanbiti nemusili. A nyní k věci, kterážto nám podnět dala k tomuto vypravování.

Letošní prázdniny jsme se vybědli s tímtež kolegou navštívili Prahu, bychom ji po letech opět spatřili a prohlédli; a obzvláště hudba chrámová to byla, co nás do Prahy lákalo.

Dne 14. srpna jsme byli již v Praze, a první naše návštěva byla v kostele u sv. Vojtěcha, kdežto ředitelem kůru p. V. Horák. Ovšem malý kůr, a ještě menší orchestr; neboť chrám tento jesti velmi stranou, tak že prý nejen málo ochotníků, ale i málo ordinariů za plat získati lze. Nicméně však, pan Horák nejen že dobrý ředitel, ale i co výtečný, ano, co dím slovutný skladatel znám jest, proto při tom malém obsazení hudba výtečně provozována. Co se varhanika týká (jmenuje prý se p. Proška), hrál velmi slušně, zvláště co se predeher týče.

Druhá návštěva byla druhý den 15. srpna, na nanebevzeší P. Marie v chrámě Matky Boží před Tejnem, a byla nám velevitána; slavilaf se tam toho dne pouť, kdežto se provozovala velká mše do D od tamního ředitele kůru p. Alb. Maška složená. I bylať to pochoutka pro nás! — Každý hudebník přednášel úlohu svou až milo. To množství těch líbezných houslí, těch dokonalých zpěváků a všech ostatních hudebních nástrojů, i to obezřelé řízení p. Maška, vůbec vše šlo jako z vody, tak že člověk byl jako u vyjevení! — Ne, tak to u nás neumíme! těch výtečných sil u nás není: vždyť jsme tutěž mši o pouti u nás provozovali a sešlo se nás mnoho; ale ani přirovnání, tak to nešlo. A ne snad jen o pouti, ale i obyčejnou neděli jsme poslouchali při menším obsazení hudbu v Týně, a šla výborně. Tuť jsme seznali, že p. Mašek rozumí svému řemeslu, a že na kůru umí vládnouti.

Dne 21. srpna jsme navštívili chrám v Emauzích v osm hodin ráno, an právě šel duchovní k oltáři; a že varhaník praeludoval v tonině es, soudili jsme, že mše bude do es. Na varhaníkovi bylo hnedle znáti, že není v nástroji tomto dobře zasvěcen, vždyť se nespustil toniky a dominanty, jichž se držel zuby nehty. Mše se dávala do es, jakž jsme předvíдали a sice od Führera první nedělní. Ale nepoznal by skladatel díla

svého, co se tempa týká. Gloria jest allegro non tanto; provozovalo se allegro assai. Credo začíná s tempem: Moderato. Et incarnatus adagio molto, a et resurrexit allegro con brio — tuť nebylo o proměně tempa hnedle ani zmínky; i podivili jsme se takému řízení kůru! — A však odpustili jsme řediteli, dozvěděvše se, že to není jeho povolání; vždyť nemožno dvěma pánům sloužit; buďto se zameškává kůr a neb úřad. Konečně se musíme ještě zmínit o zpěvu. Toť není zpěv, toť křik! — Obzvláště při responsorium tak zpěváci křičí, že nemohli židé silněji křičeti na Piláta: Ukřižuj! při čemž basista hlasem ohromným o několik silab předcházel. Varhany prý hrál s práve c jednoho pražského ústavu.

Jdouce z Emauz, zastavili jsme se u sv. Trojice na spálené ulici, bylyť právě hlavní služby boží. Pan Nejedlý má kůr též skromně obsazen, hudbu však má dosti dobrou. Jeho p. dcera zpívala sopran výborně; její hlas jest příjemný, uhlazený a její zpěv pravidelný, až milo poslouchati. Alt jest též dobrý; ale tenor a bas se nám zdály trochu slabé. Co se tempa týká, bylo dobré, což svědčí, že p. ředitel své věci rozumí.

Dne 28. srpna navštívili jsme kostel p. křižovníků, mníce poslechnouti hudbu p. J. Krejčího. Ten však odcestoval, a jeho místo zastupoval p. Leop. Zvonař učitel varhanické školy. Provozovala se C-dur mše od Führera, a byla velmi stručně a důstojně rukou páně Zvonařovou vedena.

Dne 4. září jsme byli přítomni službám božím u sv. Petra. Kůr jest též velmi slabounce obsazen; pro to však p. Drechsler si velmi slušně počíná, a jest prý velmi zkušený a cvičený hudebník. Jen škoda, že se to o jeho varhaníkovi nemůže říci; věru u nás v každé vesnici najde se lepší. Před 20ti roky jsme jej slyšeli, ale od té doby se pranic nepřiučil, nýbrž zapomněl. Jeho nejmilejší koníček jesti, levou rukou držeti oktávu a pravou rukou honí terce, ale tak nemotorně a sprostě, že varhany vydávají flašinetlový zvuk, a to posluchač slyší při jeho praeludování jednu míchanici vícekrát opakovati; neboť když mu dojde myšlénka (možná-li to myšlénkou nazvati), počne opět znova; a ucho popadne světoznámou progres sestupující kvinty a vystupující kvarty „čertův mlejnek,“ jakž to náš učitel Führer nazýval. I mezihry má pan varhaník ty samé terce; tak že kdo tam často chodí do kostela, ten je věru musí na z paměť umět.

Dne 8. září jsme navštívili hlavní chrám u sv. Jindřicha na novém městě pražském. Provozovala se první krátká slavnostní mše do B-dur od Führera; i bylť jsme překvapeni chatrnou hudbou v hlavním chrámu tomto. Zpěvy byly tak bídné, že by u nás na venkově marně horších kdo hledal. I divíme se p.

Studenému, že může lid s tak falešným sopránem nuditi, což nenajde lepšího hlasu u některého chlapce? vždyť na šest vokalistů bere po 60 zl. stř., i myslíme, že jest s to, aby si vybral ze šesti vokalistů aspoň dva, kteřížby lepší hlas měli; a vždyť hlas nemající žáci se nemají přijímati, třebas by to byl vlastní chlapec neb děvče. Nejnepřesitelnější jest to při responsorium, kdežto zpěvačka tak ukončí, div to uši neutrhne. Co se celého orchestru týká, byl velmi bídný; žádné dobré ladění, tak že se strunové nástroje neustále mezi mší i když duchovní zpíval, ladily, k čemuž jim varhaník ton udával, což jest při mši svaté předce jen roztržitosť.

Těž dlužno zmíniti se o varhaníkovi p. Holoubkovi; neboť jak jsme upozorovali, není v harmonii dokonale znalý; pro to však hraje předce velmi slušně, a jest viděti, že má ve hře dokonalou zběhlost.

Někdo nám dokazoval, že si p. Holoubek o malé mši často o pozdvihování Šubertovo zastaveníčko zahraje; to není chvály hodno; neboť co se hrává v hospodách od sextettů, tím se nemá zneuctívati domu Božího.

Téhož dne, t. j. 8. září byla v 11 hodin slavnost u sv. Štěpána, kamž jsme se nemeškali dostaviti. Dávala se cenou obdařená velká mše od Führera, i musíme vyznati, že to byla velmi dobrá pochoutka pro nás, vše šlo ještě lépe než dobře. Z toho jsme seznali, že p. Kolečovský dokonalým a obezřelým ředitelem, jakých asi ne z husta stává; i u volení kostelních skladeb má p. Kolečovský, jak nám praveno, velmi dobrý vkus; neboť prý u sv. Štěpána se dávají celý rok skladby klasické. Co jsme však na p. Kolečovském seznali, že jest až příliš citlivým při dosti nepatrném poklesku některého hudebníka, což hnedle v jeho obličejí znáti jest. Obyčejnou neděli má prý p. Kolečovský velmi slabé ale dobré obsazení kůru; mohl by však míti větší, obzvláště u houslí, kdyby bylo více houslí v pořádku.

Varhaník p. Cajner hraje, jak jsme upozorovali, dosti dovedně.

(Dokončení.)

Část theoretická při vyučování na piano.

Podává Fr. Blažek.

(Pokračování.)

Co do rytmického pohybu, může bas kromě fundamentálního tonu terci a kvintu vzíti a tím pohybování v tomtéž hlase, při trvání téže harmonie o dva kroky rozinnožiti.

Mimo to nabýváme touto dotčenou proměnou basu a těmito dvěma převraty i také té výhody, že se ta samá harmonie stane rozmanitější, odličenější; neboť jinak působí na náš sluch akkord ve fundamentální formě, jinak v tom neb onom převratu. Zvláště ale pro harmonisování velmi výtečná výhoda, kterouž nám rozličná poloha akkordu neposkytlá, vyplývá z převratu akkordu. Nám nyní možno považovati bas buďto za původně základní ton, nebo za terci nebo za kvintu trojzvuku, a tudý na tom samém basovém tonu tré od sebe rozdílných harmonií uvesti.

Poukázavše na důležitost a užitečnost proměňování basu při jedné a té samé harmonii a zároveň na přetvořování akkordu převratem, musíme ještě to co o převratu praveno, uskutečniti, příklady znázorniti a objasniti.

První převrat trojzvuku.

Z každého trojzvuku, ať jest velký, malý, zmenšený neb zvětšený, dají se dva převraty udělati.

První převrat se stane, dáli se terce trojzvuku do zpodu a původně základní ton jeho zase do některého z hořejších hlasův.

Z trojzvuku c e g jest e g c první převrat, jelikož jsme terci e položili na nejnižší místo a bývalý základní ton c přesadili do vrchního hlasu. Právě tak obdržíme z velkého trojzvuku f a c první převrat a c f, nebo z malého c e g první převrat e s g c; ze zmenšeného h d f první převrat d f h nebo ze zvětšeného c e gis jest první převrat e gis c.

Tímto prvním převratem se stala s trojzvukem nejenom co do intervallu, ale i také co do povahy patrná změna. Bývalá terce připadla do basu, bývalá kvinta se stala k tomuto novému zpodnímu tonu terci, a bývalý základní ton se stal nyní sextou. Terce a sexta kromě zpodního tonu jsou podstatné intervally tohoto převratem utvořeného akkordu.

Dlužno však sextu povstalou z nejdůležitějších tonů trojzvuku (terce a základního tonu) za nejpodstatnější intervall prvního převratu považovati.

Převraty a akkordy vůbec dostávají svá zvláštní jména podle nejdůležitějších jich intervallů, bude tedy první převrat trojzvuku slouti sextový akkord.

Srovnáme-li trojzvuk n. př. c e g s prvním jeho převratem e g c, shledáme co do povahy obou těchto akkordů patrnou odličnosť. Tato se jeví zvláště v tom, že sextový akkord jest slabší, že mu schází vlastnosť, aby se ho mohlo použít k úplnému závěrku a aby náš cit tak dokonale uspokojil jako jeho fundamentální akkord.

Užívající sextového akkordu čtyřhlasně, zdvojujeme buďto sextu, terci neb i také zpodní jeho ton; před-

ností však zasluhuje sexta a terce — kterážto přednosť ale obmezena jest vedením hlasu. Tak jako trojzvuk má tři rozdílné polohy, tak také první jeho převrat (sextový akkord) přichází buďto v sextové, tercové neb oktávové poloze. Úloha:

1. Ať udělá žák z jakéhokoliv trojzvuku první převrat a vezme ho ve všech polohách.

2. Ať vezme na jakýkoliv basový ton sextový akkord a udá fundamentální jeho akkord.

Druhý převrat trojzvuku.

Když se postaví na místo základního tonu trojzvuku jeho kvinta na nejnižší místo, nebo jak jinak říkáme, vezmem-li z trojzvuku kvintu v base a dáme-li jeho základní ton některému z hořejších hlasů, obdržíme druhý převrat trojzvuku; n. př. místo c e g vezmem-li g c e, místo h d fis — fis h d nebo místo f a cis — cis f a atd.

Podobně nejsou následující akkordy e a c, es as c, des ges hes, gis cis e, h e gis, dis gis h nic jiného nežli druhý převrat a odvozené akkordy z trojzvuku a c e, as c es, ges hes des, cis es gis, e gis h, gis h dis, an místa základních tonů a, as, ges, cis, e, gis jejich kvinty e, es, des, gis, h, dis zaujímají.

Pátráme-li, z kterých intervallů druhý převrat sestává, shledáme n. př. v akkordu g c e, že podstatné části jeho jsou kromě zpodního tonu kvarta c, a sexta e. Oba tyto tony c, e považujeme co nejpodstatnější části trojzvuku c e g, pročez se musí druhý převrat trojzvuku kvartsextový akkord nazývati, proto že se pojmenování akkordu vždy řídí podle nejdůležitějších tonů.

Zdali se má v kvartosextovém akkordu ve čtyř- a více-hlasné skladbě zpodní ton neb kvarta neboli sexta znásobit a kdyby se mělo upotřebit kvartové, sextové neb oktávové polohy, to vše závisí od vedení hlasův.

Užívání kvartsextového akkordu nestává se tak z husta jako sextového akkordu neb trojzvuku v původní jeho formě. Příčina toho leží hlavně v jeho nedokonalosti; neboť shledali-li jsme sextový akkord, že se liší co do harmonické síly od své původní harmonie; tím více sílu tu pohřešujeme při kvartsextovém akkordu, ještě v menší míře nacházíme zachovaný ráz trojzvuku v jeho druhém než v jeho prvním převratu. Nedá se upříti, že čistá kvarta v kvartsextovém akkordu, ač jest konsonanci, předce nás poněkud pobízí k dalšímu postupu, tak že náš cit úplně tou měrou neuspokojuje, abychom kvartsextového akkordu právě tak, jako fundamentálního jeho akkordu, na konci úplného závěrku upotřebiti mohli.

Nejčastěji se objevuje kvartsextový akkord z tonického trojzvuku; méně potkáváme se s druhým pře-

vratem dominantního trojzvuku a velmi zřídka užíváme druhého převratu trojzvukův ostatních stupňů.

Stává-li převratu z neliboznějícího akkordu, tu pamatovali dlužno, že ten samý ton, který byl dissonancí neb nad citlivým tonem v původní harmonii, že svou povahu převratem docela nemění, byť by se stal i jiným intervallem; ostává však nevolným tonem v jakémkoliv převratu, a dle možnosti šetří se přirozeného jeho pokroku.

(Pokračování.)

Dějiny a charakteristika hudebních nástrojů.

(Pokračování.)

Nyní přijdeme k plechovým nástrojům s nátrubky. Tyto jsou: lesnice, trumpety (trouby), kornety, posauny a ofikleidy.

Lesnice.

Ital. Corno neb corno di caccia, franc. Cor neb cor de chasse.

Vynalezení lesnice (lesního rohu) ztrácí se do nehlubšího šedověku; neboť již ve zprávách o nejstarších národech činí se o ní zmínka. První jenž ji užil, byl prý Číňan Khy-pe; oststně není o tom nic jistého, a vlastní první vynálezce není vypátrán. Avšak nedá se pochybovati, že píšela starší jesť než lesnice, ačkoliv již nejstarší Hebreové lesnice z dřeva zhotovovali, které ze začátku dlouhé a rovné byly; později byly něco ohnuty a ještě později docela z kovu (stříbra); neboť větší část nástrojů, které pod jmenem posauny známy byly, nebyly nic jiného než lesnice.

U Římanů a zřídka u Řeků nacházíme tyto poloohnuté lesnice.

Teprv r. 1680 přišel v Paříži někdo na myšlenku, dlouhý lesní roh pro pohodlnější hraní do kruhu oknouti a dohromady složiti, jak nyní jesť. V této podobě viděl ho tam František Anton hrabě Špork, jenž si lesnici tak oblíbil, že dva své sloužící nástroji tomuto učiti dal a skrze tyto přišla lesnice v této podobě do Německa. Po nějakém čase poslal týž hrabě jistého Švédu z Lise na své útraty do Paříže, by se témuž nástroji vyučil. Jak obyčejně připisují si též Němci vynalezení lesnic.

Nejstarší lesnice téhož druhu byly do Es jako trouby; na to byly do G a do B. Napotom zhotoveny byly lesnice také do F. Invenční lesnice vynalezl mezi

1753 až 1755 Antonín Josef Hampel, druhý hornista u polské kapely v Drážďanech pod Hessem. První taký nástroj dal týž umělec od Jana Wenera udělati. Hampel je též vynálezce cordin, které po něm mnozí n. p. Thürschmidt, Werner, Krause a t. d. zjinačili a zlepšili.

Karel Thürschmidt zlepšil r. 1781 invenční lesnici tím, že roury na kříž položiti dal, aby vítr bez překážky probíhati mohl. Raoux (Raú) v Paříži zhotovil nejprvé takový nástroj ze stříbra. Krause v Berlíně zhotovil okolo 1796 nejlepší zlepšené invenční lesnice. Kolbel v Petrohradě byl první, jenž klapkami a polookrouhlou příkryvkou tomuto nástroji chromatickou tonorađu uděliti se snažil. Nazýval takto zlepšený roh „Amorův zvuk.“ Bergonzi přidělal k tomuto nástroji stříbrné klapky a Bini zhotovil první hlubokou B-lesnici. Jistý dilettant Charles Clagget v Londýně přišel na myšlenku, 2 lesnice tím způsobem dohromady spojit, aby se na ně pomocí jednoho nátrubku troubiti mohlo. Spojil tedy D lesnici s lesnicí do Es. Nahoře u nátrubku přidělanou klapkou mohla se vzdušná cesta k jedné neb k druhé lesnici zavřiti neb odemknouti. Od Meifrieda vynalezený nástroj Cor a pistons, jenž vlastně nic jiného není, než lesnice invenční, zlepšil Sax, zhotovitel nástrojů v Bruselu svým nástrojem „Cor omnitonique.“ Jean Brun, první virtuos na lesnici v královské kapelle v Berlíně vynášel lak, jenž, byla-li lesnice po zhotovení jim u vnitř potažena, kov proti rezu a plísni chránil, všechny nerovnosti vyrovnal a tím ton čistším učinil. Velká zásluha o vynalezení ventilních lesnic náleží komornímu hudebníku, Jind. Stölzlovi z Plesu v horním Slezku. První takový nástroj s třemi ventily zhotovil C. A. Müller v Mohuči r. 1830. K lesnicím náleží též poštovská a lovčí trubka a pak křídlovka (Flügelhorn.)

Lesnice je nástroj pln ušlechtilého a trdomyslného charakteru. Žádný skladatel nedovedl tak pěkných výhod z lesnic dobytí, jako K. M. Weber. Ve svých mistrovských skladbách „Oberon“, „Euryanthe“ a „Čarostřelec“ osvědčil dostatečně, co se lesnicím svěřiti může. Lesnice je jeden z nástrojů, jichžto Gluck zřídka kdy s dobrým úspěchem užíval. Rossini chopil se myšlenky, v honbě při druhém dějství „Viléma Tella“ diatonický chod 4. Es-lesnice v jednozvuku provesti. A skutečně je to velmi originální.

(Pokračování.)

Dojímavý koncert.

Výjev ze života Napoleona I.

General Haro, jeden z nejudatnějších vojínův francouzské armady, spáchav ve válce subordinační přeštep, byl před vojenský soud pohnán a k smrti odsouzen. Veškerá rodina odsouzeného, jakož i první generalové armady vynasnažili se co nejvřeleji a nejušilněji o propůjčení milosti; avšak nadarmo.

Za času téhož vojenskosoudního rozsudku přibyla do Paříže věhlasná zpěvkyně Catalaniová, a sotva že Napoleon I. o tom uslyšel, dal si Crescentiniho, jenž dlouholetým, důvěrným přítelem slavné zpěvačky byl, k sobě zavolať a nařídil mu ji požádati, aby dvorní koncert, jenž se hned uspořádati měl, ještě téhož dne svým zpěvem oslavila. Crescentini odpověděl, že to možná není, jelikož madame Catalaniova, kdyby zpívati měla, dříve se po cestě zotaviti musí.

„Nuže dobře,“ pravil císař obrátě se a odejda, „až do pozejtřka čekám.“

Crescentini, jenž císaře příliš dobře znal, neodvážil se proti jeho rozkazu něco namítnouti a vzav svůj klobouk a hůl, spěchal z paláce.

Sotva se ale venku nacházel, napadl mu osud nešťastného generála, jehožto dvanáctiletou dceru již po dlouhý čas zpěvu vyučoval. Přemítaje o tom dlouho, přišel na myšlenku, že své nadané žákyni v nastávajícím koncertu nějakou pieču co možná na osud jejího otce se hodící zpívati dá, by srdce císařovo dojal a milost odsouzení vymohl. Sotva že myšlenka tato v něm vznikla, pospíšiv ihned do příbytku rodiny odsouzeného generála, vypravoval matce své žákyně, co učiniti zamýšlí. Odstraniv rozmanité rozmíšky, jež choť generalova pronesla, posadil se ihned Crescentini k nablízku stojícímu stolku a složil přiměřený text, jež hned na to do hudby uvedl. Rychle dal svou žákyni zavolať, by s ní tuto právě dohotovenou práci studovati započal. Netrvalo to dlouho a výtečný učitel dosáhl u své mladé žáčky takového úspěchu, že jen několik zkoušek zapotřebí bylo k dokonalému přednesu, k čemuž následující dni dostačovaly. Crescentini pustil se nyní do dalšího uspořádání koncertu a získav svou oslavenou krajanku, byl brzy s prací svou hotov.

Mezi tím přibližoval se den a hodina provozování, a jeden z nejskvělejších koncertů byl na místě. Madame Catalaniová roznítala císaře a celý dvůr svým výborným zpěvem. Juž se přibližoval konec koncertu, an tu také konečně šlechtný Crescentini se svou malou žačkou k pianu přistoupil, by své vznešené a lidumilné dílo provedl.

Císař byl překvapen a obrátil se se slovy: „Kd^o

je ta maličká,“ k generalu Bertrandu za ním sedícímu. Bertrand, jenž sice dříve o té věci věděl, avšak velice dojat byl, nemohl v tom okamžiku odpovědět; načež vedle něho sedící general Carnot odpověděl: Sire, je to dítě jednoho z nejudatnějších vojínův z francouzské armady.

Mezi tím časem počala juž mladá zpěvačka svou nastudovanou pieču krásně zpívati. Oči Crescentiniho skvěly se slzami a každý byl v největší napnutosti. Císař poslouchal klidně roztomilou zpěvačku; avšak byl vždy více a více pozornější na obsah zpěvního kusu, a sotva že dívka skončila, pokynul mladé nadané zpěvkyni.

Spěchal k jeho nohám a dříve než slovo promluvit mohl, prosila jej už: „Milost, milost mému nešťastnému otci!“

Císař vstanul a ohlednuv se a zpozorovav, že jeho statným generálům slzy přes kníry se řinou zvolal: „Carnote, Carnote! počínáte na svá stará kolena komedii hráti?“ —

„Milost, milost Harovi!“ zvolali všichni na blízku stojící.

„Nikoliv!“ pravil císař, „to by bylo krásné hospodářství v armádě, kdybych takový subordinační přeštep bez trestu nechal.“ Při těchto slovech obrátiv se stranou, zamýšlel sál opustiti.

Crescentini zpozorovav úmysl císařův, vzal rychle malou zpěvačku za ruku, spěchaje s ní k jednomu z obou granátníků staré gardy u dveří stráž stojících a poklekl na straně jeho. Císař chtěje se vzdáliti, uzřel klečící roztomilou dětskou postavu a nemohl se, jakkoliv se tomo zpouzel, svého pohnutí zprostiti. Juž se chce k ní obrátit, an tu v samém okamžiku oba staří granátníci před něho vstoupí, vzdávajíce mu čest a prosíce o milost za svého bývalého statného plukovníka.

Císař nemohl tomu déle odolati; chopiv jednou rukou rozmilé dítě pozvedl je, co zatím druhou sáhl na mohutné kníry starých granátníkův zvolaje při tom usmívavě: „Ach, tak! nyní rozumím; když i moji staří lamželezové v komedii účinkují, cítím se také nucena, svou roli převzít a ve věci se zúčastniti.“

„Nuže Bertrande,“ pravil dále, obrátiv se k němu a odevzdávaje mu malou roztomilou zpěvačku, „chci pro tentokrát ku příznivému výsledku této komedie též něco přispěti! Pospěšte s touto dívkou a oznamte jejímu otci, generalu Harovi, mé odpuštění.“

Haro byl osvobozen a vedl napotom vojsko pod jeho velitelstvím stojící do bitvy, kdež císaři svou vděčnost životem zaplatil.

F E U I L L E T O N.

Z Prahy.

Novoměstské divadlo. V těchto dnech slyšeli jsme často zde dávané opery, totiž: dne 12. t. m. Zbrojír od A. Lortzinga, dne 14. t. m. Robert ďábel od G. Meyerbeera a dne 17. t. m. Rigoletto od Verdiho. Promluvivše o prvních dvou operách zmíníme se toliko o Rigolettu. Text této opery je hrůzoplňný. Vražda, krev, dýka a zločiny všeho druhu jsou ingredience, z nichžto text složen jest. Zvláště však směšné jest, že hrdina Rigoletto hrbatý dvorní blázen jest, a že skladatel této bezmužné netvoře baryton zpívati dá, hlas to právě, jenž se nejlépe pro výraz ušlechtilé mužnosti a síly hodí, a konečně, že Rigoletto v posledním dějství milenku svého pána, vévody, kteráž již zavražděna jest, do pytle strčiv, na jeviště ji přivléče, aby mrtva ještě jednu arii zazpívati mohla. V hudbě opírá se skladatel o Meyerbeera, ano zdá se, že jakýsi druh italské hudby „budoucnosti“ zavesti chce; avšak při tom padá do pošetilé a neobratné výstřednosti. — Provedení všech dotčených oper bylo slušné; avšak nevyhovělo přísným požadavkům.

— Z českého představení „Rod Svojanovský,“ jež se ve prospěch zřízení pomníku na hrobě Václ. K. Klicpery dávalo, dostalo se tomuto spanilomyslnému účeli 318 zl. Provedení řečeného pomníku svěreno jest chvalně známému sochaři Ant. Wildovi.

— Pan Antonín Benevic, virtuos na housle vrátil se ze své umělecké cesty po Nizozemsku do Prahy, kdež opět své místo u orchestru nastoupí.

— Pan J. Procházka, člen divadelního orchestru zemřel zde tyto dni.

— Výtečný skladatel p. Hynek Vojáček v Petrohradě obdržel za svou ouverturu k oslavě plnoletosti ruského prince a nástupce zlaté hodinky v ceně 150 stříbrných rublův.

— Mladý skladatel, pan Lud. Procházka, chvalně znám svými českými písněmi a symfonií k „Alfredu“ píše nyní ouverturu a pochod k historické původní tragedii „Alexej“ od V. Háka.

— Pan Alex. Dreyschock odebere se na začátku příštího měsíce do Vídně a uspořádá dne 13. listopadu v sále hudební jednoty první svůj koncert, v němž Beethovenův 5ti-klavírní koncert (Es-dur), F-moll fugu od Mendelssohna a Chopinovu nocturnu (Fis-dur), jakož i některé své skladby přednáseti bude.

— Cecilianská jednota, nyní dvacátý rok trávající, bude ve svém prvním koncertě provozovat jak obyčejně německé skladby, mezi jinými také Schumannova „Manfreda“ s úplnou hudbou.

— Zdejší konservatorium bude ku konci téhož měsíce odbývati své „Veni sancte,“ při kteréž příležitosti velká mše od opata Voglera provedena bude. Proč tento důležitý ústav žádnou skladbu domácího skladatele, n. př. Brixiho, Tummy, Vitáska, Tomáška a t. d. neprovozuje, nemůžeme pochopiti; nebo snad o skladbách těchto neví?

— V sezení české učené společnosti četl pan Dr. Vil. A. Ambros úryvek ze svých „Dějín hudby.“ Byl

to krásný článek do oboru archeologie náležející a obsahoval pojednání o hudbě egyptské aneb vlastně o známosti egyptských nástrojů, jenž v sobě mnoho vzácného a zajímavého chová.

— Vzácný hudební rukopis po nebožtíku J. T. Krovu dostal se nám tyto dni do rukou. Je to píseň na Hankova slova „Porodila mne moje matička“ s průvodem piana. Skladba ta pochází z roku 1851 a jest v Londýně skládaná. Na tomto rukopisu nacházejí se tato slova vlastnoručně od J. T. Krova psaná: „Pan Strakatý ať zpívá píseň tuto; také lepšího pěvce tato píseň nikde a nikdy nenajde.“ Píseň tato, kteráž skutečně velmi duchaplná jest, bude na koncertu ku prospěchu akademického spolku zpívána a vyjde u p. Rob. Veita tiskem.

— Druhá letošní produkce zdejšího mužského zpěváckého spolku, kteráž se v sobotu dne 15. t. m. v konviktě odbývala, došla od četného obecenstva hojně pochvaly. Volba kusů byla dobrá, toliko proti poutnickému sboru z „Tannhäusera“ od R. Wagnera měli bysme to namítati, že není pro obecenstvo nic nového. Z českých sborů vynikal hlavně Vašákův humoristický sbor: „Radostné cestování,“ báseň od F. L. Čelakovského, jenž svou svěžestí a bujarým duchem obecenstvo tak roznítil, že opakován býti musel. Zastaveníčko od F. A. Vogla (solový kvartet) je pěkná skladba a došla uznání. Chvalně dlužno nám se zmíniti o dvou nových sborech pana Blodka: „Večerní,“ slova od Picka a „České písně,“ báseň od téhož. První sbor zdá se nám původnější býti; avšak oba sbory vynikají přiměřenou melodií a obratným vedením hlasů a došly pochvaly. Z německých sborův libil se zvláště „Das Lied vom Rheinwein“ od F. Zöllnera a „die Wasserfahrt“ od Mendelssohna. Provedení sborů bylo neúhonné a svědčilo o důkladných zkouškách a dokonalém prostudování. Že k tomuto krásnému výsledku horlivost a láska účinkujících zpěváků nejvíce přispěla, leží na bíledni. Konečně projevujeme přání, aby zpěvácký spolek hodně českých sborův dával a zajisté potká se i tu, co do účinkujících členův, velkého účastenství.

— Jmeno slovutné houslistky české „Rosa d'Or“ bude zajisté mnohému z našich čtenářů známé; avšak málo kdo ví některá data ze života této umělkyně. Rosa d'Or (vlastně Mathilda Pitschmannova) narodila se dne 2. března r. 1839 v Praze a jevila již záhy hudební talent. Obravši si housle za předmět svůj, učila se u výborného houslisty a skladatele Fr. Němce s velkým úspěchem. Když pak Fr. Němec do Rus se odebrati měl, hrála Rosa d'Or poprvé v jeho koncertě na rozloučenou dne 26. března 1851 s B. Brousilovou, G. Hoffmannovou a s Wienerem variace pro housle a již tenkrát velkou nadějí zbudila. Zdokonalivši se napotom u pana prof. Mor. Mildnera, odebrala se dne 11. lipna 1853 na umělecké cesty a došla zvláštní etí, že ponejprv u J. M. císaře Ferdinanda v Zákupch s velkou pochvalou hrála. Koncertovavši v Budějovicích, v Linci a Inšpruku, odebrala se do Italie. V květnu r. 1855 přednášela ve Veneccii v saloně vévodkyně z Berry několik pieč a změnila si zde na radu umění milovné vévodkyně své německé jmeno v „Rosa d'Or.“ Na to vystoupila veřejně v kon-

eertě a došla skvělého výsledku; potom koncertovala s oslavou ve Vicenze, Padově, Veroně, Brescii, Mantově, Cremoně, kdež všude obecenstvo svou cituplnou hrou a technickou sběhlostí okouzila. Dále odebrala se do Švýcar, slavila pravé triumfy v Aarau, Curichu, Bernu, Lucernu, Schwyzu, Solothurnu, Schaffhausenu; načež s nejskvělejším výsledkem r. 1856 v Kostnici, Augsburgu, Erfurtu, Nürnbergu, Jeně, Coburgu, Meiningách, Bambergu koncerty dávala. Roku 1857 nastoupila opět uměleckou cestu, hrála v dvorním koncertu v Bernburgu, v Halle a t. d., načež se opět do vlasti navrátila. Roku 1859 podnikla opět uměleckou cestu do Německa, koncertovala při dvoře v Geře, ve Výmaru, Rudolfstadtu, Sondershausenu a rozšířila svou krásnou pověst — svým čarosmyčcem. — Repertoir slečny Rosy d'Or je rozsáhlý; obsahuje koncertní kusy od Alarda, Beriota, Davida, Ernsta, Hausera, Moliqnea, Paganiniho (čarodějnické variací) Prumea, Vieuxtempse a t. d. — Hra slečny Rosy je výrazná, citu- a duchaplná; ton velký a krásný; technická sběhlost na velkém stupni vyvinuta. To dosvědčují kritiky Švýcarských listů, v nichžto „hrajícím anjelem,“ „čarovnou sirénou,“ „serafem s kouzelným smyčcem“ a t. d. nazvána jest. Rosa d'Or je velmi zajímavý zjev ve světě uměleckém, spanilého zevnějšku a italského typu; při tom je umělkyně tato skromna jako všichni velcí umělci.

Literatura hudební. Nákladem znamenité firmy „synů Schotta“ v Mohuči (Mainz) vyšla tyto dni nová skladba od Bed. Šimáka op. 14. Je to idylla pro dospělejší hráče, kteráž všestranného doporučení zasluhuje. První myšlenka do Es jest jednoduchá, klidná, venkovská a vkusná, jsouc doprovázena skoky laškovitého basu; v 9 takto nastane klidná mezihra, načež opět první myšlenka nastoupá. Střední věta vyniká něžností a vděky a má ťudící se bas za průvodce. Konec skladby je brilliantní a při dobrém provedení nemine se skladba tato žádoucího účinku. Zpracování celku je obratné, koncepce poetická, strídavost rozmanitá. Skladbu tu lze ve všech musikálních obchodnictvích a zvláště u Rob. Veita v Praze dostati.

(V.) Z České Lípy. (Skladby K. Černického.) Zdejší učitel pan K. Černický obírá se pilně komponováním kostelních skladeb. Složil mimo jiné také velkou slavnostní mši, která uznání zasluhuje, pak tříhlasné mše (sopran, alt, bas) a několik pěkných offertorií, Veni sancte a pohřební zpěvy s českým textem. Bylo by žádoucí, kdyby nejlepší z těchto skladeb do veřejnosti přišly.

(???) Z Klatov. (Kostelní hudba.) Seznam zdejších kostelních skladeb, který bohužel nepochopitelnou netečností představených jen do roku 1796 sahá, arcíť mnohé krásné perly kostelní hudby chová, přičiněním se několika horlivých jednotlivců arcíť i novější skladby neschází: ale co z nich hraje a kde to pravé snažení, zvelebením kostelních zvuků pobožné mysli napomáhat, to bohužel je jiná otázka. Svoluji rád, že pro obyčejnou službu nedělní není vždy možná něco většího vyvesti, — tak slabě dotované síly, jak to zde stává, musí sobě hledět ještě jiné výživy a nejsou tedy ke zkouškám vždy k sehnání —; ustupuji i tomu, že se několikrát za rok

prece výtečnější skladby provozují: ale lahodil bych jen nedůstojnosti věci samé, kdybych zamlčel, že směru pravého nestává, kde obživujícího ducha hlavám schází, a že řemeslnické odbývání skladeb na kůru smutné, ba z neodpovědné jest. Odůvodnění řečených slov podá skromné poněkud vypočtení jednotlivých neduhů. Nevídaná netečnost, jakou si ředitelství počíná, je již skoro časem dlouhým sankcionována; provozuje-li se větší nějaká skladba, jest to velká neobyčejnost a pak se odbyde jednou zkouškou, při které se sotva dorozumění pravého tempa dojde, nechci ani mluvit o dalším vniknutí; ano lituji ubohých spoluúčinkujících, kteří často hráti musí, čemuž se jim dříve ani viděti nedostalo; jádro celé hudby, zpěváci, jest v skutku velmi nejádřné, nejenom že jednotlivé hlasy nepřiměřeně zastoupeny jsou, máme altistku, která se jen z povinnosti nutit musí, zpívat alt, poněvadž jí příroda vlastně k sopranu určila, ostatních hlasů ani nechci zpomenouti; jak se správě kostelní o věc samou jedná, netřeba podotknouti; nezřídka se shlukne celý sbor tenoristů a basistů, mezi nimiž opuštěná sopranistka a altistka jednotlivými hlásky prokvítá; stojí to arcíť v dekretu pana ředitele kůru, vychovával šest zpěváků nebo zpěvaček, čím by se uvarovala někdejší rozpakům, jak se jednou uprázdněná místa obsadí, ale — z litery do skutečnosti je velký krok! — Slabému pro takové město obsazení nástrojů bylo by snadno odpomoci jakýmsi vyzývajícím chováním ze strany ředitelství k dilettantům, jichž zde velká síla stává, a co se týká skladeb kostelních, bylo by žádoucí, by se o to správa kostelní sama zasadila, aby, co dobrého se rozmnožilo, co nedůstojného vymítalo, aby vlasteneckých našich skladatelů, kterých hojnou sílu máme a jejichžto skladbami se honositi můžeme, více bylo sobě povšimnuto! — Však nechci dále tak smutnými barvami líčiti a raději pln důvěry k budoucnosti se obrátiti. Mluvil jsem jen slovo pro důstojnost věci samé a v duchu těch, kteří stavem takovým nejvíce trpí, totiž několika horlivějších údů kůru a posluchačů. Přál bych sobě, by upozornění moje, zcela nestranné a upřímné, bylo s to, k novému snažení povzbuditi, staré vady na vždy vykořeniti a o tak posvátnou věc se všemi silami vřele se zasaditi. Arcíť, dokud správa kostelní i obecní touže upřímnou myslí snažení se jednotlivců podporovat nebude, není se tak brzkého vymytí zastaralé netečnosti a rychlého vyšvihnutí se nad pohodlnou prostřednost co nadíti!

(V.) Z Turnova. (Zpěvácký spolek.) Také u nás zřizuje se zpěvácký spolek, který prozatím své týdenní cvičení ve středu odbývá a od pánů úředníků, pak od pp. učitelů navštěvován bývá. Škoda, že toto podniknutí tak malého účastenství u zdejšího měšťanstva nachází. Jak se dovídáme, bude zdejší zpěvácký spolek nejvíce české čtvero zpěvy a sbory pěstovat a tím zajisté získá si nejen obliby, alebrž i hojného účastenství. Ostatně bude zpěvácký spolek zdejší kostelní hudbě vhod, jelikož pak i větší skladby kostelní uslyšíme. Zdař Bůh!

Berlín. Jak se dovídáme, budou zde Čechové pan F. Laub a Ch. Wehle, jenž se nyní blíže Moskvy nacházejí, v zimě koncertovat.

B r n o. Tyto dni vystoupila zde co Lucretia Borgia slovutná zpěvačka a Češka, slečna Fischerova z Tiefensee, která v Itálii pod jménem „Pescatori“ s velkým úspěchem zpívala a došla tu skvělého výsledku. Táž umělkyně proslavila se též v Rusi svými koncerty, o nichžto „Ruch muzyczny“ velmi pochvalně mluvil.

D a r m s t a d t. Nedávno vystoupila zde v operě „Belizar“ sleč. Marie Schmidtova, Pražanka, a došla velké pochvaly. Juž v první arii osvědčila silný, čistý a nad míru blahozvučný hlas velkého objemu — prostředky to k velké budoucnosti. Bylať mnohokrát volána.

H a n n o v e r. Slečna Anna Tvrďá, beze vší pochyby Češka a výtečná altistka je zde pod příznivými výminkami engažována.

L o n d ý n. Znamenitý houslista a skladatel Molique složil nové oratorium „Abraham“, které se tu brzo provozovati bude.

P a r í ž. Nová operetka „Vdova Grapin-ova“ od Flotowa líbila se v divadle „Bouffes Parisiens“ velice. Kritika chválí lépe melodie téhož díla a hlavní motiv v ouvertuře. — Meyerbeer slíbil M. Fournieru, řediteli divadla „Porte St. Martin“ hudbu k novému dramatu „Mládí Göthenovo“ od Castela de Bury napsati. Kus tento bude se dávatí teprv v květnu r. 1860 za času velké výstavy v Paříži. — Stržení velké opery je rozhodnuto. Nový operní dům postaven bude na náměstí „Passage Saunier“ a bude větší a skvostnější. Pan Hauszmann slíbil, že tuto budovu v 18ti měsících vystaví.

P e š t. Zdejší cellistka slečna Rosa Sukova uspořádá, jak doslycháme, koncert ve Vídni a odebere se na umělecké cesty do Německa. Snad také do Prahy přijede?

P e t r o h r a d. V čele hudební společnosti pro zlepšení zdejších hudebních poměrů stojí A. Rubinstein a hrabě Vielhorský. J. M. císař potvrdil juž stanovy této jednoty a koncerty počnou juž letošním rokem.

S t u t t g a r t. Meyerbeer věnoval králi Württemberskému skvostně vázanou partituru své nové opery: „Pouť do Ploermelu“, kterou nejprve zde provesti hodlá.

T e r s t. Zdejší vážený ředitel divadla a dramatický skladatel pan Luigi Ricci, jehožto ryzé italské opery „Oba Figara“ a „Dobrodružství v Scaramuzzi“ epochu dělaly, pomínil se smyslem. Jeho bratr Bedřich, jenž je skladatel na Petrohradě, přijel sem a odvezl nešťastného do Prahy. Jeho paní roz. Stolzova je Češka a rodem z Prahy.

V í d e ň. Koncert pana Alexandra z Lazareva nevyhověl v žádném ohledu ani obecenstvu ani kritice zdejší, neboť o hudbě v duchu a charakteru Slovanů není zde ani zmínky. Čech, Polák, Rus i Srb, tyto větve velké slovanské lípy, mají svou zvláštní řeč v slovíci i v tónech. Ovšem stává charakteristická známka veškerého slovanského umění. Tato dala by se snad trefně výrazem: zádumčivost snivé a do sebe pohroužené duše aneb kratčeji slovem „vnitřnost“ vytknouti. Avšak

jak dalece jest hudba p. Lazareva slovanská? Podává snad jakýsi jemný názvuk k nápěvům, které slovanskému kmenu náležejí neb oblíbeny jsou? Aneb tvoří snad, zmocnivši se u velké míře zde stávající látky k písním ze všech tu a tam pojmutých lyrických budidel, celistvý hudební obraz? Na obě otázky musíme říci „Nikoliv.“ Ani melodičky, ani harmonicky ani rytmicky nezaznívá v skladbách Lazarevových struna slovanského genia. Co jest tedy jeho hudba? Je to prázdno zvučení, je to směsice neorganicky stavených melismů, jejichžto spodní stavba řadou akkordů tvořena jest, jež veskrz tak znějí, jako by byly pracně při klavíře sestaveny, pak bez plánu a tříbení do partitury napsány. Foukači na plechové a dřevěné nástroje, kotle a bubny pracují neunavně, co zatím ubohý smyčcový kvartett k tomuto hlučení říká: „Ano“ aneb do konce mlčí. — Pomník Mozarta bude na den všech dušiček postaven.

Směs.

(Čínský císař o hudbě.) Hudebně znamenitý je dekret čínského císaře Chuna, jenž okolo 2284 před nar. K. vládnul. Právě tam k svému hudebnímu intendantu Kouzi-mu při slavnosti míru, jež se s poesíí a s hudbou konati měla: „Vyučuj děti knížat a vznešených, aby tvou péčí spravedlivými, jemnými a rozumnými se staly; aby silné byly bez zatvrzelosti a svůj stav bez hrdesti a zpupnosti zachovati si dovedly. Tyto myšlenky vyjádři poeticky, aby dle rozličných melodií zpívány a od nástrojů doprovázeny býti mohly. Hudba má smysl slov následovat; má jednoduchou a přirozenou býti; hudba, která ješitnost a zmalátnělost podporuje, jest k zavržení. Hudba je výraz citů duše; jeli duše hudebníka vznešená a velkomyslná, budou díla jeho dýchati toliko ctností, jeho činy sloučí lidské srdce co nejužejí s duchy nebeskými.“

Meyerbeerova opera „Pouť do Ploermelu“ bude se tuto zimu v následujících městech provozovati: Ve Vídni, v Stuttgartu, v Mnichově, v Hamburku, v Bruselu, v Lyonu, v Masilii, v Bordeaux a v Nantesu.

Dur a moll.

(Karel B. Abel.) Znamenitý skladatel K. B. Abel procházel se jednou v Ranelagho, an se právě jeho symfonie a sice velmi špatně provozovala, poněvadž ředitel nepravé tempo vzal. Kdo řídí dnes orchestr, ptal se jeden známý Abela? Kain! odvětil Abel. Kain? Jak to? Neznám zde žádného Kaina. Ano, doložil skladatel, je to Kain, neboť zabil skladbu Abela.

(Dr. J. Gall a opat Jan Kašp. Vogler) Výtečný skladatel Vogler přišel r. 1803 do Vídne k lebozpytci dru. Gallu představil se mu co professor matematiky. Po krátkém hovoru obyčejného druhu přišla řeč na lebozpyt, náuku to o lebce, dle jejížto uspořádání na duševní vlastnosti člověka souditi možná. Domnělý professo buď to buď ono proti této nové vědě namítal. Gall jsa odporem cizince rozdrážděn, bystře pohledl na kostní ústroj mathematické hlavy a našel, že hlava domnělého profesora všechny znaky velkého hudebníka v sobě chová. Pane, pravil Gall po krátkém přemítání, Vy mne chcete oklamat; avšak pravím Vám, že nejste professor matematiky, nýbrž hudebník a skladatel. To zarazilo Voglera, a lebozpyt slavil tu první svůj triumf.